

Meer jongens op de pabo

Kansrijke aanpakken geïnventariseerd

Meer jongens op de pabo

Kansrijke aanpakken geïnventariseerd

Lutje Niemandtsverdriet en Akke Visser (SBO)

SBO, oktober 2009

“Voorzitter, ik zou dan nu graag een onderwerp willen agenderen, dat van groot belang is, maar door niemand genoemd wordt. Volgens mijn fractie is het van groot belang dat we daar in de komende maanden over nadenken hoe we dit netelige probleem ter hand kunnen nemen. Het gaat dan om mannen voor de klas. De enige mannen in het onderwijs zijn of de conciërge of de directeur van een basisschool, maar voor de klas staan ze niet meer. En dat is slecht voor het onderwijs en de kinderen.” Deze woorden sprak ik in het voorjaar van 2007. Besmukte reacties waren mijn deel. Wat een belachelijk onderwerp. De minister wist zich ook geen raad met deze opmerking.

Waarom is het jammer dat mannen geen onderwijzer meer zijn? Mannen geven anders les dan vrouwen. Daar is niets mis mee, maar het is goed voor jongens en meisjes dat ze les krijgen van mannen en vrouwen. Daarnaast is het niet goed voor de status van het vak dat overwegend vrouwen voor de klas staan in het primair onderwijs. Sociologisch gezien leidt feminisering van een beroep tot een lagere status. Bovendien: als jongens alleen vrouwen voor de klas zien staan, krijgen ze ook de indruk dat alleen vrouwen onderwijzeres kunnen worden.

Het beïnvloedt hun latere beroepskeuze. Daarom is het hoog tijd dat we alles uit de kast halen om meer jongens naar de pabo te krijgen en daarmee ook voor de klas.

Er is sindsdien ruim een jaar voorbij gegaan. Na de eerste besmukte reacties in de Kamer bleek dat veel mensen het eveneens betreurden dat er geen mannen meer voor de klas stonden. Pabo's onderkenden deze wens en gingen na hoe ze hier verandering in zouden kunnen brengen. Dat leidde tot interessante initiatieven. Het is goed dat het SBO deze heeft geïnventariseerd. Veel pabo's worstelen namelijk met de vraag hoe ze de jongens op hun onderwijsinstellingen krijgen, hoe ze vast te houden en uiteindelijk in het primair onderwijs voor de klas te krijgen. Dan is het goed om te leren van andermans ervaringen en wijze lessen. Want onder het motto beter goed gejat dan slecht verzonnen beveel ik dit boekje van harte aan.

Jan Jacob van Dijk
Tweede Kamerlid CDA

Inhoudsopgave

VOORWOORD	3
1 MEER MANNEN NODIG IN HET ONDERWIJS	7
2 WAAROM KIEZEN ZO WEINIG JONGENS VOOR DE PABO?	11
3 MAAK MANNEN BETER ZICHTBAAR IN DE VOORLICHTING	15
4 ZORG VOOR DIFFERENTIATIE EN MAATWERK	19
5 SEKSEBEWUST STAGEBELEID BLIJKT EFFECTIEF	23
6 DE BAND TUSSEN MANNEN VERSTERKEN	27

I Meer mannen nodig in het onderwijs

Het is belangrijk dat er meer mannen voor de klas komen in het basisonderwijs. Het is goed voor kinderen als zij gedurende hun schoolloopbaan diverse rolmodellen ontmoeten. Meer mannelijke leerkrachten in het basisonderwijs kunnen bovendien een positief effect hebben op het aantal jongens dat kiest voor het beroep van leraar. En ook voor de school als arbeidsorganisatie is het goed als het aandeel mannen en vrouwen beter in balans is. Het SBO ondersteunde met het project *Pabo's gezocht!* in de periode 2006-2008 een zevental pabo's die een pilot uitvoerden om de instroom van jongens te verhogen. Er werd geëxperimenteerd met uiteenlopende maatregelen om zo te onderzoeken welke methoden effect hebben. De pilots zijn onlangs geëvalueerd en hebben een breed palet aan ervaringen opgeleverd waar ook andere pabo's hun voordeel mee kunnen doen. De maatregelen die uit de evaluatie als effectief naar voren kwamen hebben we bijeengebracht in deze praxisreeks.

DE FEITEN

In het basisonderwijs werken tegenwoordig voornamelijk vrouwen. Meer dan tachtig procent van de leerkrachten is vrouw, waar dat in 1980 nog ongeveer de helft was. In de komende jaren zullen bovendien veel – voornamelijk mannelijke – baby-boomers uitstromen. Het gevolg hiervan is dat het aantal mannelijke leerkrachten in het onderwijs nog kleiner wordt. Dat begint al op de pabo. Het aantal vrouwen dat instroomt op de pabo is aanzienlijk groter dan het aantal mannen. Op de lerarenopleiding basisonderwijs stroomde in 2007 17,7 procent mannen en 82,3 procent vrouwen in. Vanaf 2003 zie je dat het aandeel vrouwen en mannen dat instroomt redelijk gelijk blijft, wel neemt het aantal studenten dat instroomt af. Mannen stromen daarbij vaker uit op de pabo. Bijna vijftig procent verlaat de pabo voortijdig, tegenover een kleine dertig procent van de vrouwelijke studenten. De combinatie van de lage instroom van mannen en de hoge voortijdige uitstroom, leidt er toe dat het aantal mannen dat de pabo met een diploma verlaat klein is. Er is hier sprake van een maatschappelijke trend die al geruime tijd aan de gang is en zich in vrijwel alle Europese landen voordoet.

WAAROM HEBBEN WE MEER MANNELIJKE LEERKRACHTEN NODIG?

Meisjes halen betere resultaten, doubleren minder vaak, halen hun diploma sneller en stromen vaker door naar het hoger onderwijs dan jongens. Over de redenen voor deze verschillen wordt vooral

1. Ongezien onderscheid in het onderwijs. Sardes. Utrecht: 2007.

2. 'Werving van leraren'. ResearchNed b.v. Nijmegen, oktober 2008. In opdracht van het SBO

gespeculeerd en regelmatig wordt de suggestie gewekt dat het grote aantal vrouwen dat in het onderwijs werkzaam is, hier debet aan is. Onderzoek wijst echter uit dat het geringe aantal mannen in het basisonderwijs niet leidt tot slechtere prestaties van jongens, ook in onderwijssectoren waar veel mannen voor de klas staan presteren jongens slechter¹. Toch is het belangrijk dat er meer mannen voor de klas komen dan nu het geval is. Het is goed voor kinderen als zij gedurende hun schoolloopbaan met verschillende leerkrachten in aanraking komen en diverse rolmodellen ontmoeten. Uit onderzoek van het SBO (Paboys gezocht! 2004) weten we bovendien dat jongens zich in hun studie- en beroepskeuze laten beïnvloeden door de beeldvorming over het beroep en door hun omgeving en dat zij deze keus al op jonge leeftijd maken. Meer mannelijke leerkrachten in het basisonderwijs kunnen een positief effect hebben op het aantal jongens dat kiest voor het beroep van leraar. En ook voor de school als arbeidsorganisatie is het goed als het aandeel mannen en vrouwen beter in balans is.

MEER MANNEN IN HET ONDERWIJS LEEFT BREED IN HET VELD

In 2007 stelde de Commissie Leraren onder leiding van dhr. Rinooy Kan in het uitgebrachte advies *Leerkracht van Nederland* dat het personeelsbestand in scholen in diverse opzichten eenzijdig is. Allochtone en mannelijke leerkrachten en vrouwelijke leidinggevenden zijn ondervertegenwoordigd. Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap deelt deze visie. Het ministerie wil een bijdrage leveren aan het vergroten van de instroom en het behoud van mannen in het onderwijs door onder andere een aantrekkelijker salaris te bieden.

Maar ook pleit OCW ervoor om de voorgestelde maatregelen uit de kwaliteitsagenda voor het opleiden van leraren, *Krachtig Meesterschap*, toe te passen. Met die maatregelen moeten de opleidingen uitdagender en gedifferentieerder worden, wat de pabo mogelijk ook voor mannen aantrekkelijker maakt. Ook scholen zien graag meer mannelijke leerkrachten voor de klas. Uit een onderzoek van het SBO blijkt dat 34 procent van de po-scholen zich bij de werving en selectie van leerkrachten specifiek richt op mannen en bijna de helft van de po-scholen 47,2 procent zegt een voorkeursbeleid te voeren om een goede man/vrouw balans te bewerkstelligen².

PILOTS PABOYS GEZOCHT

Ook diverse pabo's proberen op uiteenlopende manieren het aantal jongens dat instroomt en het studierendement van jongens te vergroten. Het SBO ondersteunde via het project *Paboys gezocht!* in de periode 2006-2008 een zevental pabo's die een pilot uitvoerden om de instroom van jongens te verhogen. Er werd geëxperimenteerd met verschillende maatregelen om zo te onderzoeken welke methoden effect hebben. De maatregelen varieerden van het ontwikkelen van op jongens gericht voorlichtingsmateriaal tot het introduceren van andere vormen van reflectie in het onderwijsprogramma. Of van het bij elkaar in een klas plaatsen van mannelijke pabostudenten tot het afschaffen van de verplichte stage bij de kleuters. Door deze pabo's tevens samen te brengen in een netwerk werd kennisuitwisseling gestimuleerd en kon men leren van elkaars ervaringen. Deelnemende pabo's waren Pabo Almere, Pabo Arnhem, Pabo Edith Stein in Hengelo, Pabo de Kempel in Helmond en de pabo's van de Haagse Hogeschool, Stenden Hogeschool in Leeuwarden en Saxion Hogescholen in Deventer.

LEESWIJZER

In dit boekje vindt u tips en tools om de instroom van mannen op de pabo te vergroten en de uitval tegen te gaan. We beginnen deze praxisreeks met de belangrijkste redenen waarom jongens niet voor de pabo kiezen of de opleiding voortijdig verlaten. Daarna worden in vier hoofdstukken maatregelen besproken die succesvol kunnen zijn bij het vergroten van de instroom en het behoud van jongens op de pabo. Achtereenvolgens wordt daarbij ingegaan op: werving en voorlichting, de inhoud van het curriculum, het stagebeleid en het versterken van de band tussen de jongens op de pabo. Daarnaast treft u de ervaringen aan van opleiders op de pabo die zich bezig houden met de instroom en het behoud van jongens én de ervaringen van mannelijke studenten.

Derdejaars student Peter Smith, pabo Arnhem *'Iedereen heeft zijn eigen manier van leren'*

Voor Peter Smith is dit precies de opleiding die bij hem past, vertelt hij aan het eind van zijn tweede jaar aan de pabo Arnhem. Het geeft hem voldoening anderen een stapje verder te helpen in hun ontwikkeling. Dus toen hij na het gymnasium en een jaar bedrijfskunde aan de universiteit bij zichzelf te rade ging, kwam hij al snel op de pabo uit.

'De theorie moest lukken, maar het praktische deel heeft wat extra aandacht nodig. Ik ben niet zo goed in plannen en structureren. Daar ben ik op de opleiding wel tegenaan gelopen. Meedoen aan het project 'Paboys gezocht!' betekende op onze pabo meer stages en dat vind ik positief. Er werd ook breder en dieper op de stof ingegaan, wat meer uitdaging gaf.' Over de vraag hoe de pabo aantrekkelijker gemaakt kan worden voor jongens of wat anders zou kunnen, moet hij even nadenken. Volgens hem verschillen 'dames' niet zo heel veel van jongens, behalve dan dat jongens wat minder gestructureerd zijn. Dus die moeten daar wat meer hun best op doen. Maar zo geldt eigenlijk voor iedereen dat maatwerk op de opleiding belangrijk is. 'Iedereen heeft zijn eigen manier van leren. De een vindt het fijn om meer vanuit de praktijk te leren, de ander vanuit de theorie en nog een ander via een combinatie van die twee. Ook is verschil in begeleiding nodig, omdat iedereen een andere ondersteuningsbehoefte heeft. Ik weet dat het lastig is dat te realiseren, maar elk stapje dat je in die richting kan maken is goed.'

'Verder zie je dat vrouwen meer getriggerd zijn om zich in te spannen op de pabo, omdat de opleiding meer op hun behoefte en intrinsieke motivatie aansluit. Terwijl mannen dat toch iets minder hebben en binnen de vakken zoeken naar dingen die aansluiten bij hun interesses en behoeften.'

**‘JONGENS KIEZEN NIET ZOZEER VOOR DE OPLEIDING;
ZIJ KIEZEN VOOR HET BEROEP EN ZIEN DE OPLEIDING
ALS EEN NOODZAKELIJK MIDDEL OM LERAAR TE KUNNEN
WORDEN.’**

2 Waarom kiezen zo weinig jongens voor de pabo?

Weinig jongens kiezen voor een opleiding aan de pabo. En dat niet alleen, relatief veel van de mannelijke studenten houden het ook al snel voor gezien. De opleiding is dan niet wat ze ervan hadden verwacht. Of ze ontdekken tijdens de confrontatie met de beroepspraktijk dat ze een ander beeld hadden van het beroep. De stage als ‘moment van de waarheid’.

DE FEITEN

Mannen en vrouwen kiezen met verschillende verwachtingen en motivatie voor de pabo, zo bleek uit eerder onderzoek van het SBO (Paboys gezocht! 2004). Jongens kiezen niet zozeer voor de opleiding; zij kiezen voor het beroep en zien de opleiding als een noodzakelijk middel om leraar te kunnen worden. Zij leggen het accent meer op kennisoverdracht en zien op de langere termijn management of lesgeven in het voortgezet onderwijs als perspectief. De opleiding sluit minder aan bij hun behoefte en verwachtingen: er is weinig aandacht voor inhoud van de vakken en hoe je die kennis overdraagt, en veel voor omgaan met kinderen. Meisjes kiezen primair voor de omgang en interactie met kinderen en willen zich op termijn specialiseren in specifieke zorg. Bijna veertig procent van de vrouwelijke pabostudenten wist al op de basisschool dat ze later voor de klas wilde, tegenover tien procent van de jongens.

In de media ligt het accent op de negatieve aspecten van werken in het onderwijs, zoals: jongeren zijn lastig voor leraren, het beroep heeft weinig status en heeft een ‘softe uitstraling’. Verder zou het onderwijs slecht betalen, een opvatting die erg hardnekkig is, ook al laten feitelijke vergelijkingen zien dat afgestudeerden van de lerarenopleidingen aanvankelijk zelfs meer verdienen dan afgestudeerden uit andere sectoren van het hbo.

Uit: Paboys gezocht!

TWEEDE KEUZE

Voor jongens is de pabo vaker een tweede of derde keuze: die opleiding komt pas in beeld als andere mogelijkheden afvallen. Door zich van tevoren op de opleiding te oriënteren weten meisjes ook beter wat ze te wachten staat en staan ze meer open voor de opleiding als leeromgeving. Jongens komen pas naar open dagen als ze hun keuze eigenlijk al hebben gemaakt.

De opleiding vereist een grote inzet. Het niveau is niet te hoog, maar meestal is de hoeveelheid het grootste struikelblok. Een van de opleiders stelt: ‘Dat mensen afhaken, heeft meer te maken met de hoge werkdruk dan met capaciteiten.’ Een student: ‘Je moet redelijk veel doen, met klein rendement. Sommige opdrachten lijken wel werkverschaffing.’
Uit: Pabos gezocht!

Ook de omgeving is van invloed op de studiekeuze. Als er in zijn omgeving geen personen zijn die in het basisonderwijs werken, is de kans klein dat een jongen de pabo kiest. Het basisonderwijs is meer ‘iets voor vrouwen’, in elk geval niet iets waar je bij leeftijdgenoten mee ‘scoort’. Zoals een voor het onderzoek geïnterviewde student het zei: *In je vriendenkring ben je al snel een watje*. Jongens laten zich leiden door status en geld. Ook uit internationale bronnen blijkt dat mannen meer gericht zijn op hun carrièremogelijkheden en vrouwen in het onderwijs werken vanwege de mogelijkheden die dat biedt om werk en zorgtaken te combineren.

Hun eigen ervaringen met leerkrachten geven jongens een traditioneel beeld van de opleiding en het beroep en dat beeld is moeilijk te beïnvloeden.

Ze zien zichzelf als een strenge leraar, die strak en klassikaal leiding geeft, maar wel met gevoel voor humor. Als blijkt dat de verwachtingen waarmee ze binnenkomen niet overeenkomen met wat de opleiding te bieden heeft, is dat reden om eerder af te haken.

WENSEN EN BEHOEFTE

De opleiding sluit ook niet altijd goed aan bij de wensen en behoeften aan meer structuur en begeleiding, duidelijke afspraken en een strakkere opzet. Ze hebben moeite met de gevraagde zelfstandige werkhouding, zeker in het begin van de studie, en klagen over de onzakelijke, vage cultuur in de opleiding. Het beroep op de zelfstandige werkhouding door de opleiding staat vaak haaks op een beroepspraktijk die veel traditioneler is. Het niveau van de opleiding kan mannen demotiveren. Ze ervaren het eerste jaar als zwaar, maar dat ligt vooral aan de manier van studeren en de discipline die ze daarvoor moeten opbrengen. De opdrachten zijn tijdrovend en bieden weinig ruimte voor eigen inbreng. Vakgerichte vakken spreken meer aan. Het vele knutselwerk en samen praten in nieuwe werkvormen bieden jongens te weinig uitdaging. Voor jongens is de pabo een omgeving met een ‘softe’ uitstraling, die te zeer is ingericht op de leerhouding en interesse van vrouwelijke studenten. Jongens willen meer leren door doen, bijvoorbeeld in duale trajecten. Daarnaast is er weinig aandacht voor andere aspecten van het werk op school, zoals de bijdrage aan beleidsontwikkeling, omgang met ouders en werken in teamverband. En het feit dat weinig jongens voor de pabo kiezen betekent natuurlijk dat ze weinig mannelijke collega-studenten hebben die tot steun kunnen zijn op hun weg naar het

leraarschap. Het kan dan helpen jongens meer bij elkaar zetten, bijvoorbeeld in de klas of op de stageschool.

STAGE

Een tegenvallende stage is een belangrijke oorzaak van de hoge uitval onder mannelijke pabo-studenten na het eerste jaar. De stage is hét moment waarop ze er achter komen of lesgeven wel of niet iets voor ze is. Jongens zien zichzelf vooral als leraar in de bovenbouw. Een stage in de onderbouw spreekt ze minder aan, zeker als dit de eerste stage is.

Jan-Auwke Diepenhorst, Saxion

'Instroom van jongens is toegenomen en blijft op peil'

Jan-Auwke Diepenhorst is directeur van de Academie Pedagogiek en Onderwijs Saxion, locatie Deventer. Als projectleider van een pilot die aanhaakte bij het project 'Pabo's gezocht!' kon hij de opbrengsten ervan meteen meenemen in de herziening van het curriculum.

Bij Saxion is werk gemaakt van nieuw en ander voorlichtingsmateriaal om meer jongens te interesseren voor de pabo. 'Bij de werving benadrukken we dat we een manvriendelijke pabo zijn. We betrekken jongens bij de voorlichting en open dagen en zorgen voor brochures met foto's van jongens. We hebben een website, www.meesterisgek.nl en een promotiefilm laten maken, waar we veel positieve reacties op hebben gekregen. De instroom is sinds 2006 toegenomen en sindsdien op peil gebleven, al weten we niet zeker of dat door het voorlichtingsmateriaal kwam. Dat hebben we niet specifiek onderzocht en is ook lastig wetenschappelijk vast te stellen. Bij uitval proberen we altijd exitgesprekken te houden, maar dat levert geen eenduidige informatie op.'

'Door dit project konden we ook de belangstelling van jongens peilen en zo tot een meer manvriendelijk curriculum komen. In het curriculum hebben we drie veranderingen doorgevoerd. Jongens hoeven geen stage meer te lopen in de onderbouw als ze dat niet willen. Er is meer keuze om wereldoriënterende vakken te volgen in plaats van expressievakken. En de reflectie is sober gehouden.'

'We willen geen jongensgroepen, maar proberen wel te voorkomen dat jongens alleen in een groep worden ingedeeld. Dat wordt gewaardeerd. Bij stages moet je dan wel ieder jaar in de gaten blijven houden waar een jongen terecht komt. Liefst op een school met mannelijke leraren en bij voorkeur met een mannelijke mentor. Scholen willen dit zelf ook wel, maar in de drukte wordt er niet altijd op gelet.'

'Het project is nu officieel afgesloten, maar de instroom en het behoud van mannen blijft de komende jaren een aandachtspunt. Twee docenten letten erop dat we op dezelfde manier doorgaan.'

A young man with short, light-colored hair is laughing heartily, looking towards the right. He is wearing a dark leather jacket over a plaid shirt and a white t-shirt. In the foreground, the back of a person's head and shoulders is visible, looking towards the man. The background shows an outdoor setting with a chain-link fence and some buildings, all in a monochromatic green color scheme.

**‘GEMOTIVEERDE MANNELIJKE STUDENTEN MOETEN HUN
BEVOEGDHEID KRIJGEN OMDAT ZE GEKWALIFICEERD ZIJN
VOOR HET BEROEP EN NIET OMDAT ZE MAN ZIJN.’**

3 Maak mannen beter zichtbaar in de voorlichting

Dat zo weinig mannen kiezen voor de pabo en het basisonderwijs heeft vooral te maken met de beeldvorming van de opleiding en van het leraarschap. Pabo's kunnen al in de voorlichting het imago veranderen en het beroep meer reliëf geven. Bijvoorbeeld door te laten zien dat het werk in de klas niet routinematig is, maar creativiteit en probleemoplossend vermogen vraagt. Of door te benadrukken dat het leraarschap helemaal niet zo slecht verdient en dat er mogelijkheden zijn voor taakdifferentiatie, specialisatie en horizontale doorstroming. Beïnvloeden van de beeldvorming kan op verschillende manieren.

Laat inhoud en vormgeving van wervingsmateriaal aansluiten bij interesses jongens

Een kritische blik en kleine aanpassingen in de vormgeving kunnen het bestaande wervingsmateriaal al aantrekkelijker maken voor mannen. Ander kleurgebruik kan bijvoorbeeld de uitstraling van de folders zakelijker maken. Wervingsadvertenties en folders met foto's van mannen spreken jongens eerder aan.

Inhoudelijk kan de voorlichting beter worden afgestemd op jongens door onder andere meer aandacht voor:

- de inhoud van de opleiding;
- sekseverhoudingen op school;
- een specifieke benadering van jongens als doelgroep;
- de rol van decanen;
- de beeldvorming over het beroep;
- diverse loopbaanperspectieven.

Een goede voorlichting over de inhoud van de opleiding is nodig om het bestaande beeld van de pabo als softe opleiding bij te stellen.

Pabo Almere benadrukt specialisaties in de opleiding die als loopbaanmogelijkheid voor mannen interessant kunnen zijn. Veel mannen op die pabo hebben belangstelling voor de minor voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs. Daarmee kunnen ze binnen het vo en op het roc lesgeven en later aanvullend een tweede-graads bevoegdheid halen.

Ontwerp nieuw wervingsmateriaal specifiek gericht op jongens

Soms is het nodig om voor nieuwe doelgroepen ook specifiek materiaal te ontwikkelen, zo ook voor jongens. Dat materiaal kan allerlei vormen hebben: van een informatieve promotie-dvd, posters, briefkaarten, kleding voor een promotieteam tot websites, filmpjes en spellen. Er zijn al verschillende voorbeelden. Een voorbeeld van een op de doelgroep toegespitste website is www.meesterisgek.nl die pabo Saxion in Deventer ontwikkelde.

Ook door middel van spellen kunnen jongeren meer leren over het leraarsberoep. Een voorbeeld daarvan is 'Het Meesterspel' dat de Fontys-pabo in Eindhoven samen met een aantal scholen ontwikkelde, met opdrachten als: beschrijf de werkweek van een leerkracht, bedenk een goede rekenactiviteit. En om – vooral allochtone – jongeren (ook meisjes) voor het onderwijs te interesseren, is een filmpje gemaakt dat te zien is op www.maakjijhetverschil.com. Het bestaat uit een clip met rap en aansprekende teksten.

Pabo De Kempel stelt bij voorlichtingsbezoeken van vo-scholen altijd de verhouding m/v op de pabo aan de orde, evenals de minderheid van vwo-leerlingen en hoe de pabo hiermee omgaat. Zodat dat geen belemmering hoeft te zijn voor potentiële studenten.

Zet jongens en mannen in bij voorlichting en wervingsactiviteiten

Betrek mannelijke studenten bij voorlichtings- en wervingsactiviteiten als open dagen, bezoeken aan havo- en vwo-scholen, gastcolleges voor groepen leerlingen uit havo en vwo of meeloopdagen.

En laat ze daar een goed verhaal vertellen.

Een bredere voorlichting, aan havo- en vwo-leerlingen met alle profielen, zal meer mannen bereiken.

De voorlichting trekt namelijk veel leerlingen die nog helemaal niet weten wat ze willen, ook leerlingen met een ander profiel dan Cultuur & Maatschappij.

Specifieke voorlichting voor jongens

Benadruk in de voorlichting zaken die jongens interesseren of organiseer een aantrekkelijke manier van voorlichten speciaal op hen gericht.

Zoals de 'Herenhoek' die pabo Stenden organiseert: tijdens de open dag praten mannelijke mentoren, bovenschoolse directeuren en pabodocenten en -studenten over ict, techniek, Engels, management en sport. Voor jongens worden deze aspecten aantrekkelijk geacht.

Schenk aandacht aan de kennisvakken binnen het curriculum en aan kennisoverdracht naast zorg voor het kind.

Nodig decanen uit voor voorlichtingsbijeenkomsten

Ook voor decanen kunnen voorlichtingsbijeenkomsten nuttig zijn. Zeker als tijdens de bijeenkomsten aandacht wordt besteed aan de verdeling van mannen en vrouwen op de pabo. Het idee dat de pabo een gemakkelijke opleiding is en vooral geschikt voor vrouwen, verdwijnt ook bij decanen niet vanzelf. Zij spelen wel een belangrijke rol bij het keuzeprocess van jongeren.

Gebruik maken van maatschappelijke stage biedt kansen

Een idee voor pabo's om vo-scholen en bovenschools management mee te benaderen is de verplichte maatschappelijke stages in het voortgezet onderwijs te koppelen aan het basisonderwijs. Zo kunnen

mogelijk meer jongens kennis maken met het beroep. Pabo's kunnen een rol spelen bij de begeleiding en vervolgens deze stagiairs uit havo en vwo dan gericht werven of op zijn minst de beeldvorming over het beroep proberen bij te stellen.

Gerda Geerdink, pabo Arnhem

'Het ongeziene onderscheid zichtbaar maken'

Gerda Geerdink is hoofddocent en onderzoeker aan Pabo Arnhem van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. Twee jaar geleden is zij gepromoveerd op een onderzoek naar sekseverschillen in beroepsmotivatie, curriculumperceptie en studieresultaten bij pabostudenten. Zij was projectbegeleider van de pilot die door de pabo Arnhem in het kader van 'Paboys gezocht!' werd uitgevoerd.

'Het bewustzijn dat sekseverschillen van invloed zijn op de professionalisering van (toekomstige) leraren basisonderwijs en dat je daar iets mee moet.' Dat is volgens onderwijskundige Gerda Geerdink een opbrengst van de pilot voor de Pabo Arnhem. Dit bewustzijn is tevens voorwaarde om goede leraren op te leiden en het liefst vrouwen én mannen voor de klas krijgen. 'Als je weet wat de sekseverschillen zijn, kun je daar in het curriculum rekening mee houden. Meisjes plannen beter en zijn ijveriger. Jongens doen dat veel minder en juist zij hebben nodig dat je zegt: laat eens zien hoe ver je bent. Ook het soort opdrachten en de wijze waarop de studenten ze uitvoeren, kun je op maat en daardoor met meer leereffect aanbieden. Als maar voor iedere student de doelen helder en eenduidig zijn. We zetten steeds weer stappen in de goede richting om onderwijs op die manier aan te laten sluiten bij de wensen en behoeften van verschillende studenten.'

'Kroonprinsen', zo noemt Geerdink mannelijke studenten in een beroepsopleiding met overwegend vrouwelijke studenten. 'We moeten ons ervoor inzetten goede leraren op te leiden en het is meegenomen als we gemotiveerde mannelijke studenten ook aan een bevoegdheid helpen. Maar dan wel omdat ze gekwalificeerd zijn voor het beroep en niet omdat ze man zijn.'

Het is volgens Geerdink moeilijk het onderwijs zo in te richten dat je recht doet aan sekseverschillen zonder ze uit te vergroten, omdat seksespecifiek reageren zo vanzelfsprekend is dat het veelal onbewust gebeurt. 'In een vervolgonderzoek moeten we het ongeziene onderscheid zichtbaar maken. Samen met docenten wil ik in kaart brengen wat de verschillende seksespecifieke behoeften zijn van studenten. Op die manier kunnen we een gedragsverandering op de werkvloer tot stand brengen die leidt tot meer startbekwame mannelijke leraren.'

afkomt verzet je de problemen
de willen doorgaan met het
computerspel
le = nuw
willen = wuw
doorgaan = wuw
met = voorz
het = lidw
computerspel = wuw
vulle moeten deze moore

‘JONGENS WAARDEREN VARIATIE IN WERKVORMEN.’

4 Zorg voor differentiatie en maatwerk

De inhoud van het onderwijs en de werkvormen op de pabo sluiten minder aan bij mannen dan bij vrouwen. Het maakt de studie zwaar voor ze. Niet zozeer door het niveau, maar door het grote aantal tijdrovende opdrachten dat ze moeten maken. Door keuzemogelijkheden binnen het curriculum, een betere structuur in de opleiding en een andere manier van reflecteren kan meer aan de leerbehoeften van mannen tegemoet worden gekomen.

Meer differentiatie en maatwerk maken het onderwijs op de pabo aantrekkelijker

Het aanbod aan lerarenopleidingen wordt gedifferentieerder. Academische opleidingen vergroten het aanbod. Hetzelfde geldt voor opleidingsscholen, die meer praktijkgericht zijn: deels lesgeven, deels opleiding.

Maar ook pabo's kunnen het curriculum beter afstemmen op de wensen en leerbehoeften van mannen. Dat hoeft niet ten koste te gaan van de kwaliteit van het onderwijs in het algemeen. Zo kan de mogelijkheid van extra keuzevakken zorgen voor verdieping van de vakinhoud of pedagogische thema's. Een *native speaker* kan het niveau van het Engels flink opschroeven. Voor zorgvuldig geselecteerde ouderejaars kan een debattenserie of een honoursprogramma worden georganiseerd. Meer differentiatie en maatwerk in het opleidingsaanbod dus. Daar kunnen studenten meteen van leren hoe je als leerkracht omgaat met verschillen tussen leerlingen. Scholing voor zowel pabo-docenten als studenten over gedifferentieerd lesgeven zou goed zijn.

Bijzondere aandacht zou daarbij ook besteed moeten worden aan de verschillende opleidingsachtergrond van de instromers vanuit het mbo en het vwo.

Vwo'ers hebben snel voldoende informatie waar ze zelf mee aan de slag kunnen, terwijl anderen eerst meer uitleg nodig hebben. En leren door te doen past ook minder bij vwo'ers. De begeleiding van de mbo'ers kan al in het laatste jaar van het mbo beginnen met reken- en taaltoetsen. Het eerste half jaar van de pabo zouden ze een aparte groep kunnen vormen met meer rekenen, geschiedenis en aardrijkskunde.

Ontwikkel specialisaties die jongens aantrekkelijk vinden

Studenten kunnen zich specialiseren via minoren. Aantrekkelijke specialisaties voor mannen zijn: management, bewegingsonderwijs, nieuwe media en techniek.

Een eerdere specialisatie voor lesgeven in de bovenbouw komt tegemoet aan de voorkeur van mannen voor kennisoverdracht en werken met oudere kinderen.

Voor studenten die meer uitdaging zoeken, zou het mogelijk moeten zijn parallel aan de pabo de lerarenopleiding voortgezet onderwijs te volgen, met vrijstelling van een aantal vakken.

Pabo Edith Stein biedt als keuzemogelijkheid zogenoemde loopbaanprofielen aan:

- **management, zorg of innovatie;**
- **een doorstroommogelijkheid naar de universiteit (prémaster) of de lerarenopleiding vo;**
- **een internationaal georiënteerde minor met een Engelstalig aanbod.**

Jongens waarderen variatie in werkvormen, opdrachten en beoordelingsvormen en andere manieren van reflectie

De vele opdrachten en verslagen die ze moeten maken en de veelvuldige inzet van reflectie gaan mannen tegenstaan. Met meer variatie in reflectievormen ontwikkelen en oefenen zij verschillende vaardigheden. Ook vinden zij andere typen opdrachten en andere manieren van beoordelen leuker en leerzamer. Een leerzame werkvorm is 'probleemgestuurd leren' (pgl), mits uitdagend gebracht. Bij probleemgestuurd leren bespreken studenten in kleine groepen casussen, vaak aan

de hand van videobeelden uit de praktijk. Mannen willen graag een duidelijke probleemstelling en waarderen meer structuur in de bespreking van de casussen positief.

Binnen het onderwijs ligt veel nadruk op reflecteren. Maar dat vervalt wel erg vaak in praten over jezelf in plaats van over (vak)didactische competenties, vinden veel mannen. Experimenteren met verschillende en concrete reflectievormen kan bijvoorbeeld aan de hand van video-opnames. Of met de reflectiemethode 'Leraar in de spiegel', met behulp van de constructietheorie van Kelly. Hierbij ligt het startpunt van de reflectie bij de kinderen uit de stagegroep van de studenten. Door middel van oefeningen worden studenten zich bewust van hoe zij naar kinderen kijken.

Jongens hebben baat bij intensievere begeleiding bij studievoortgang en bij werken met een portfolio

Mannen blijken moeite te hebben hun portfolio bij te houden. Ze werken minder met een uitgewerkte lesvoorbereiding en verzamelen daardoor minder bewijsmateriaal voor hun eigen professionele ontwikkeling. Omdat achterstand vaak het eerste signaal is van dreigende uitval, is het zinvol studenten (vrouwen desgewenst ook) begeleiding te geven bij het samenstellen van hun portfolio.

Daarnaast kan begeleiding bestaan uit: structureren door goed coachen, een kennislijn, toetsen, voldoende contacturen en vaste inlevermomenten voor verslagen. Meer kennistoetsen en vaste inlevermomenten van opdrachten en minder reflecteren en verslagen schrijven, passen eigenlijk niet bij competentiegericht opleiden. Toch blijken studenten daardoor beter in staat de verworven kennis in de praktijk toe te passen. Toetsen komen tegemoet aan de behoefte van mannen aan structuur.

Rienkje van Boekel-van der Mei, pabo Stenden
'Coachen op succes, dan smaakt het naar meer'

Rienkje van Boekel-van der Mei heeft zelf op de basisschool gewerkt en is nu docent pedagogiek aan de Opleiding tot Leraar basisonderwijs van de Stenden Hogeschool te Leeuwarden (voorheen CHN). Ze is afgestudeerd aan de RUG op een onderzoek naar de waardering van mannelijke studenten van het curriculum van de pabo.

Speerpunt van de pilot die Pabo Stenden uitvoerde als onderdeel van het project 'Pabo gezocht!' was meer maatwerk in de stage en een seksebewust stagebeleid. Projectleider Rienkje van Boekel: 'Een van de knelpunten was de voorbereiding op de stage. Jongens hebben vergeleken met meisjes meer moeite met organisatie en structuur. Lesformulieren invullen vinden ze al snel lastig en niet zinvol. Daardoor lijken ze minder inzet te hebben en dat roept irritatie op bij de voornamelijk vrouwelijke mentoren. Dat kun je voorkomen door de jongens bij elkaar te zetten, zodat ze van elkaar zien wat ze doen. Door er beter op te coachen dat ze wel hun zaakjes voor elkaar hebben, hebben ze eerder succes en dat smaakt naar meer.'

In september beginnen alle eerstejaars meteen met twee weken stage. Stenden heeft de verplichte kleuterstage nu omgezet in een keuze voor onder- of bovenbouw. Van de jongens kiest 95 procent voor de bovenbouw. Kleuters spreken hen minder aan. 'We passen ook de stageopdrachten aan. Jongens willen kinderen wat leren. Dat kan bepalend zijn voor hun eigen succes en motivatie.'

Voordeel van deze 'lintstages' is ook dat ze de werkdruk kunnen verdelen: twee dagen op de pabo, twee dagen op de basisschool en een dag zelfstudie. Voor jongens komt dit tegemoet aan hun behoefte aan duidelijkheid en structuur.'

De opleiding heeft ook een andere vorm van reflectie geïntroduceerd, met school video interactie begeleiding (svib). Volgens Van Boekel is juist deze vorm, waarbij met video-opnames gewerkt wordt, voor jongens een goede methodiek. 'Ze zien dan zelf in beelden wat goed en minder goed gaat en nemen eerder iets aan dan van een vrouwelijke mentor die vooral zit te praten. Het geleerde kunnen ze sneller inzetten in de lintstages, waar we de afgelopen twee studiejaar mee hebben gewerkt: gedurende de hele module anderhalve dag stage per week. Stenden wil het seksebewust stagebeleid breder over de pabo invoeren. Na Groningen en Leeuwarden, met de fusie met de Hogeschool Drenthe, ook in Emmen, Assen en Meppel.

‘ALS MEER MANNELIJKE STAGIAIRS TEGELIJK OP EEN SCHOOL WORDEN GEPLAATST, HEBBEN ZIJ ELKAAR ALS GESPREKSPARTNER.’

5 Seksebewust stagebeleid blijkt effectief

De stage is een belangrijk moment van bezinning, maar de confrontatie met de praktijk valt mannen nogal eens tegen. Vooral als dat een verplichte eerste stage is in de onderbouw, waar maar weinig mannen als leerkracht werken. Een stagebeleid waarin ruimte is voor keuzemogelijkheden wordt door jongens gewaardeerd, zo blijkt uit ervaringen. Een goede voorbereiding op wat van ze wordt verwacht en een betere afstemming van de theorie op de praktijk verbeteren de kwaliteit van de stage. Hetzelfde geldt voor stageopdrachten die beter zijn in te passen in wat speelt op de stageschool.

Geen verplichte eerste stage in de onderbouw

Is een verplichte stage in de onderbouw nodig? Veel mannen zijn toch niet van plan daarin te gaan werken en verliezen hun motivatie tijdens zo'n eerste stage. Ze kunnen zich misschien beter richten op de midden- en bovenbouw. De mogelijkheid tot een leeftijdsspecialisatie, na een globale oriëntatie op onder-, midden- en bovenbouw, stemt mannen tevreden. In de groep van voorkeur liggen ook meestal de kwaliteiten van de leerkracht.

Verschillende pabo's hebben geëxperimenteerd met ander stagebeleid, van helemaal geen verplichte kleuterstage meer tot een kleuterstage later in de opleiding. Jongens waarderen dit.

Blijft de stage in de onderbouw een verplicht onderdeel voor alle studenten, dan wordt deze interessanter met breder toepasbare stageopdrachten, bijvoorbeeld op het gebied van klassenmanagement.

Mannen hebben in hun stage soms moeite met de in hun ogen weinig professionele werkomgeving waarmee ze in het basisonderwijs worden geconfronteerd en ervaren dit als een 'vrouwencultuur'.

Als pabo kun je daar weinig directe invloed op uitoefenen. Pabo Saxion draagt indirect bij aan een aantrekkelijker werkomgeving door besturen en schoolleiders cursussen en opleidingen aan te bieden gericht op de ontwikkeling van het onderwijs als professionele arbeidsorganisatie.

Kortere stages verbeteren afstemming theorie/praktijk

Als studenten vaker kortere stages lopen, zorgt dat voor een betere wisselwerking tussen school en praktijk. In het eerste jaar vier keer twee weken

in plaats van twee stages van vier weken, blijkt bijvoorbeeld goed te werken.

Bij de duale opleidingen blijkt de ‘lintstage’ mannen goed te bevallen: in elke module van negen weken gaan de studenten de eerste zeven weken anderhalve dag per week op stage.

Filmmateriaal in de stagevoorbereiding, bijvoorbeeld van stagiairs in de klas aan het werk, geeft aankomende stagiairs een concreter idee van wat ze te wachten staat.

Pabo's Edith Stein en Saxion zijn afgestapt van de verplichting dat alle studenten een stage in de onderbouw moeten lopen. Studenten van De Kempel en Stenden starten met een schoolbrede snuffelstage. Studenten van De Kempel mogen daarna kiezen voor een stage in de midden- of bovenbouw. Die van Stenden gaan eerst naar groep 3 of 4 en krijgen als tweede stage groep 1 of 2.

Laat praktijkopdrachten aansluiten bij interesses en hobby's van jongens

De praktijkopdrachten tijdens de stage zijn voor mannen vaak een heikel punt. Door de aard van de stageopdrachten aan te passen kunnen pabo's maatwerk bieden.

Mannen vinden het leuk hobby's of interesses in te brengen in de organisatie van projecten of buitenschoolse activiteiten. Benut dit sterke punt van mannen en stimuleer studenten in de stageschool iets te doen met sport, muziek, ICT of techniek. Laat ze hun talenten en competenties op die gebieden zoveel mogelijk inzetten.

Meer uitgaan van de concrete situatie op de stageschool en de problemen die de stagiairs daar tegen-

komen, is ook een mogelijkheid. Dit veronderstelt wel een intensievere en frequentere stagebegeleiding. Als studenten de vrijheid krijgen zelf volledige lessen voor te bereiden en uit te voeren, kunnen ze meer inspelen op inhoud die hen aanspreekt.

Ook bij de praktijkopdrachten is differentiatie tussen studenten die van het mbo komen en studenten vanuit het voortgezet onderwijs belangrijk. Mbo'ers hebben al praktijkervaring in stages opgedaan.

Meer mannelijke stagiairs op een stageschool en mannelijke stagebegeleider

Als meer mannelijke stagiairs tegelijk op een school worden geplaatst, hebben zij elkaar als gesprekspartner. Jongens waarderen dat. Dit werkt nog beter wanneer jongens ook op de opleiding bij elkaar in de klas zitten.

Ook het koppelen van een mannelijke stagebegeleider aan mannelijke studenten is een mogelijkheid.

Verondersteld wordt dat het voor mannen prettiger is te werken met andere mannen die hun ‘passie’ voor werken in het basisonderwijs delen. Het lukt echter niet altijd er één te vinden. Uiteindelijk is het vooral van belang dat de stagebegeleider een goed rolmodel is. Voor een goede kwaliteit van de begeleiding moeten stagebegeleiders een goed beeld hebben van het vak.

Voor alle stagebegeleiders – man of vrouw – geldt dat het belangrijk is dat zij zich bewust zijn van sekseverschillen op de opleiding en in het basisonderwijs. Pabo's kunnen dit op de agenda zetten.

Derdejaars student Nikos Leijenaar, pabo Stenden
'Hartstikke leuk om met kinderen om te gaan'

Nikos Leijenaar gaat toch door naar het derde jaar. De student aan de pabo Stenden in Leeuwarden maakt waarschijnlijk versneld zijn opleiding af, maar wil daarna eerst de politieopleiding doen voordat hij gaat lesgeven. Hij twijfelde of hij niet meteen over zou stappen. 'Ik vind het hartstikke leuk om voor de klas te staan en met kinderen om te gaan. Maar sommige dingen eromheen vind ik minder. Lesjes waar je niks aan vindt, moet je toch geven. Ik ben bijvoorbeeld niet zo handig met handwerken. En ik heb ook niet het gevoel dat ik iets leer van altijd maar dezelfde lesformulieren invullen.'

Nikos wist waar hij aan begon. Na de havo en een half jaar management, economie en recht, kwam uit de testjes die hij deed steeds 'onderwijs'. 'Ik ben me daar toen in gaan verdiepen. Ik heb een paar dagen meegelopen op een school en heb ook op de opleiding meegedaan aan meeloopdagen. Ik vond dat heel leuk.'

Pabo Stenden werkt met probleem gestuurd leren (pgl) in kleine klasjes. In Nikos' groep van twaalf zitten vier jongens en dat vindt hij wel prettig. 'Bij probleem gestuurd leren merk je ook dat meisjes er wat omheen draaien en jongens sneller knopen doorhakken. Jongens hebben toch een andere manier van doen en een andere humor. Dat heb je ook nodig.' Meer jongens op de pabo zouden welkom zijn wat hem betreft. En wat minder 'zweverige' pedagogische vakken ook. Geef hem maar meer rekenen en wiskunde. En ook liever bovenbouw dan onderbouw. 'Die kinderen hebben meer initiatief. En de stof die ze leren, boeit me zelf ook meer.'

A photograph of a man and a woman in a meeting. The man is on the right, looking thoughtful with his chin resting on his hand. The woman is on the left, with her hand raised as if speaking or gesturing. The image has a green tint.

‘HEB GEDULD. DE OPLOSSING KOMT NIET
ALTIJD IN HET TEMPO DAT JE ZOU WENSEN.’

6 De band tussen mannen versterken

Voor mannelijke studenten aan de pabo zijn nevenactiviteiten en andere interesses belangrijker dan voor vrouwen. Naast een betere voorlichting en aanpassingen in het curriculum en de stage, kunnen activiteiten buiten de lessen om ervoor zorgen dat mannen zich op de pabo thuis voelen. Als ze elkaar zowel georganiseerd als informeel ontmoeten, kunnen ze ervaringen uitwisselen en voelen ze zich minder een uitzondering. De studieomgeving kan helpen jongens binnenboord te houden.

Meer jongens bij elkaar in de klas voorkomt uitval

Wanneer meer mannen bij elkaar zitten in een (gemengde) klas, werken ze meer samen, zijn ze beter gemotiveerd en vallen ze minder snel uit. Docenten krijgen te maken met een herkenbare groep (jongens) en worden zich beter bewust van de verschillende manieren waarop mannen en vrouwen reageren op hun onderwijs. Zij passen hun onderwijs daarop aan.

Betrek jongens bij schoolorganisatorische taken, dat verstevigt de relatie met de opleiding

Jongens gaan zich meer betrokken voelen bij de opleiding als ze zich kunnen profileren in bijzondere activiteiten, vooral als die activiteiten aansluiten bij hun persoonlijke ontwikkeling. Ze nemen opvallend vaak het voortouw in de organisatie van een studie-startweek of van feesten of projecten op school.

Een simpele maar doeltreffende manier om mannelijke studenten met elkaar in contact te brengen, bleek bij de pabo Almere het plaatsen van een tafeltennistafel en een tafelfuotbalspel op een centrale plaats in de school.

Stimuleer vooral de informele ontmoeting tussen jongens

De opleiding kan zowel georganiseerde als informele ontmoetingen tussen mannelijke studenten onderling stimuleren. Bijvoorbeeld door debatten met stellingen over mannen in het onderwijs of mannen-onderelkaar-middagen met thema's als kleuteronderwijs. In de informele sfeer zijn er studentenverenigingen. Tafeltennis- en tafelfuotbalspellen op een centrale

plek bleken ook verassend effectief als ideale gelegenheden waar mannen elkaar ongedwongen spreken.

Tutoring of intervisie waarin mannelijke ouderejaars als tutor optraden van mannelijke eerstejaars, blijkt minder in een behoefte te voorzien. Blijkbaar hebben mannelijke studenten geen aparte intervisie nodig als ze al bij elkaar zitten in een (gemengde) klas. Wel kan tutoring een bijdrage leveren aan de coachende kwaliteiten van de studenten.

Maurizio Bidoggia, pabo Edith Stein

'Het zit nu in de hoofden van collega's'

Maurizio Bidoggia is docent rekenen/wiskunde aan de pabo Edith Stein in Hengelo. Als projectleider van de pilot in het kader van 'Paboys gezocht!' heeft hij gekeken naar manieren om jongens voor de opleiding te behouden.

Pabo Edith Stein legde in de pilot het accent op het onderwijsaanbod. De opleiding biedt studierichtingen aan voor verschillende specialisaties, de zogenoemde loopbaanprofielen. Bidoggia: 'Een specialisatie is natuurlijk voor alle leerkrachten goed, maar uit een behoefteanalyse onder jongens bleek een grote belangstelling voor management en voor doorstroom naar het voortgezet onderwijs. Je ziet dat het percentage jongens daar ook hoger is.' De uitstroom is de afgelopen vier jaar inderdaad verminderd, maar het gaat om kleine verschillen en het is moeilijk te zeggen of dat aan deze pilot ligt, aldus Bidoggia. 'Het decanaat probeert wel in kaart te brengen waarom jongens de opleiding verlaten, maar de motivatie is zo divers dat het moeilijk in cijfers is te vatten. Toch ben ik blij dat dit thema door onze deelname aan het project 'Paboys gezocht!' onder de aandacht is gebracht. Het zit nu in de hoofden van mensen in het onderwijs. Ik ben ook blij met de evaluatie van de pilots die ten grondslag ligt aan dit boekje. Het biedt handreikingen om in de toekomst een en ander beter op te zetten. We willen dan ook via voorlichting en werving structureel een betere instroom bewerkstelligen.'

Tip voor andere pabo's: heb geduld. 'In het begin is iedereen laaiend enthousiast, maar "op afstand", zoals ik dat noem. De stageplaatsing is bijvoorbeeld zo complex dat het lastig is om daarbij de aandacht voor de specifieke positie van jongens vast te houden. De hogeschool moet met veel meer aspecten rekening houden. Daardoor heeft de pilot niet altijd het tempo gehad dat ik zou wensen. Je hebt met één project ook nog geen oplossing. Ik hoop dat het ministerie landelijk meer actie op dit punt gaat ondernemen.'

PRAxisreeks

1. JE BENT EEN TEAM

Werken met onderwijsassistenten in het voortgezet onderwijs

2. EEN ANDERE DIRECTEUR

Acht portretten van basisschooldirecteuren van buiten

3. VLIEGENDE START

Over de begeleiding van beginnende leraren

4. LAK AAN LEEFTIJD?

Over levensfasegericht personeelsbeleid in het onderwijs

5. JONG LEIDERSCHAPSTALENT

Over de minor Onderwijskundig Leiderschap op de pabo

6. EEN BLIK VAN BUITEN

Ervaringen met cocoaching van managers uit onderwijs en bedrijfsleven

7. HET ONDERWIJS ALS LOOPBAANSTAP

Zij-instromers, zij-uitstromers en leerkrachten voor het leven aan het woord

8. MEER JONGENS OP DE PABO

Kansrijke aanpakken geïnventariseerd

De inhoud van deze praxisreeks is gebaseerd op:
Van Eck, E. ea. (2004). *Paboys gezocht. Wat maakt de pabo en het werken op de basisschool aantrekkelijker voor mannen.*
SCO-Kohnstamm Instituut, in opdracht van het SBO.
Van Eck, E en I. van Heemskerck (2009). *Paboys gevonden? Een evaluatie van de pilot 'paboys'; aanpak, werkwijze en opbrengsten.*
SCO-Kohnstamm Instituut, in opdracht van het SBO.

COLOFON

Uitgave Sectorbestuur Onderwijsarbeidsmarkt (SBO), Den Haag

Tekst Luitje Niemandtsverdriet en Akke Visser (SBO)

Concept en ontwerp Ontwerpwerk, Den Haag

Fotografie Xander Remkes

Druk Albani drukkers, Den Haag

ISBN 978-90-77864-41-8

© oktober 2009, Sectorbestuur Onderwijsarbeidsmarkt, Den Haag

Niets uit deze uitgave mag worden veeleevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, geluidsband, elektronisch of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijk toestemming van de uitgever.

| Sectorbestuur
Onderwijsarbeidsmarkt

Postbus 556
2501 CN Den Haag

T 070 - 376 57 70
F 070 - 345 75 28

Lange Voorhout 13
2514 EA Den Haag

E sbo@caop.nl
I www.onderwijsarbeidsmarkt.nl